

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Esityksen toteutuessa kilpailu tulee lisääntymään terveellä tavalla, ja myös hallituksen säästötoimenpiteet onnistuvat. Terve kilpailu tuo säästöjä valtiolla. Esitys tukee myös yritysten kilpailukykyä tulevaisuudessa, ja kasvattaa verotuloja.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Markkinakartoituksen ja kilpailun lisääminen edistävät tarjonnan kasvua ja kustannustehokkuutta. Hankintalain uudistus tukee tätä tavoitetta rajoittamalla inhouse-yhtiöiden liiallista käyttöä ja ohjaamalla hankintoja avoimempaan kilpailuun. Markkinaehtoisten palveluiden parempi hyödyntäminen voi tuoda merkittäviä säästöjä ja innovaatioita, kuten KKV:n selvitys osoittaa. Tärkeää on kuitenkin varmistaa, että hankintaprosessit pysyvät hallinnollisesti sujuvina ja käytännönläheisinä.

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Ehdotettu uudistus kannustaa markkinakartoituksen laajempaan hyödyntämiseen, mikä mahdollistaa paremman ymmärryksen markkinatilanteesta ennen hankintaa.

Tämä edistää kilpailua ja vähentää tilanteita, joissa hankinnat kohdistuvat automaattisesti inhouse-yhtiöille ilman riittävää vertailua.

10 prosentin omistusosuusvaatimuksen kiristäminen rajoittaa keinotekoisia omistusjärjestelyitä, joiden avulla on aiemmin vältetty kilpailutusta.

Tämä lisää tarvetta huolellisemmalle hankinnan valmistelulle ja markkinoiden arvioinnille, mikä edistää kilpailun toteutumista.

Näiden pykälien muutokset täsmentävät hankintamenettelyjen sääntöjä ja edellyttävät entistä läpinäkyvämpää ja systemaattisempaa hankinnan valmistelua.

Hankintayksiköt eivät voi enää nojautua suoraan hankintoihin yhtä helposti, mikä pakottaa huolellisempaan suunnitteluun ja markkinaehtoisten vaihtoehtojen tarkasteluun.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Kyllä

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Ehdotettu muutos vahvistaa kilpailua, edistää markkinoiden toimivuutta ja parantaa julkisten varojen tehokasta käyttöä. Koska suurimmalla osalla sidosyksiköistä on jo selkeät omistusjärjestelyt, vaatimus on realistinen ja käytännössä toteutettavissa.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Keinotekoiset inhouse-järjestelyt vähenevät, jolloin yhä useampi hankinta avautuu kilpailulle.

Eryityisesti ICT- ja taloushallintopalveluissa yksityiset toimijat voivat päästä tarjoamaan palveluitaan kunnille ja hyvinvointialueille.

Julkisten varojen tehokkaampi käyttö

Kilpailutusten lisääntyminen vähentää tehottomuutta, koska inhouse-yhtiöt ovat usein markkinaehtoisia toimijoita kalliimpia, mikä voi tuoda säästöjä.

Vaikutukset sidosyksiköihin ja kuntiin

Julkisten hankintojen suunnittelu ja valmistelu tehostuvat, koska kuntien ja hyvinvointialueiden on arvioitava markkinoiden tarjonta huolellisemmin ennen päätöksiä.

Hankintojen avoimuus lisääntyy, mikä parantaa veronmaksajien rahankäytön läpinäkyvyyttä.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

1. Taloudelliset hyödyt

Säästöjä julkiselle sektorille: Jopa yli 800 miljoonaa euroa inhouse-yhtiöiden liikevaihtoa voi vapautua kilpailulle, mikä voi alentaa hankintakustannuksia.

Tehokkaampi resurssien käyttö: Kilpailutuksen lisääntyminen kannustaa palveluntarjoajia kehittämään kustannustehokkaampia ja laadukkaampia ratkaisuja.

Innovaatiot ja tuottavuuden kasvu: Markkinaehtoisten yritysten pääsy kilpailuun voi lisätä palveluiden laatua ja innovatiivisuutta, erityisesti ICT- ja taloushallintopalveluissa.

2. Kilpailun ja markkinoiden kehittyminen

Tasapuolisemmat markkinaolosuhteet: Yksityiset yritykset saavat reilumman mahdollisuuden osallistua tarjouskilpailuihin, mikä vähentää julkisen sektorin kilpailua vääristävää toimintaa.

Uusia liiketoimintamahdollisuuksia: Julkisten hankintojen avautuminen luo uusia kasvumahdollisuuksia kotimaisille pk-yrityksille.

3. Hallinnolliset ja toiminnalliset hyödyt

Läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden parantuminen: Hankintapäätökset tehdään markkinoiden tarjoaman tiedon pohjalta, mikä lisää julkisten varojen käytön avoimuutta.

Parempi hankintojen valmistelu: Markkinakartoitusten merkitys kasvaa, mikä auttaa hankintayksiköitä tekemään perustellumpia päätöksiä.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäajat ovat pääosin riittävät, mutta tietyissä tapauksissa voisi olla perusteltua antaa pidempi aika erityisesti niille yhtiöille, joille muutos tarkoittaa merkittävää rakennemuutosta tai uusien

kilpailutusten valmistelua. Tässä on tärkeää varmistaa, ettei siirtymäajan pidentäminen johda tarpeettomiin viivästyksiin kilpailun avaamisessa ja säästöjen saavuttamisessa.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistussuosivaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Poikkeuksia voidaan harkita tietyille erityistehtäviä hoitaville sidosyksiköille ja pienille kunnille, mutta niiden tulee olla rajattuja ja tarkasti perusteltuja, jotta ne eivät heikennä kilpailun lisäämisen ja kustannussäästöjen tavoitteita.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ehdotetut muutokset lisäävät hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla, jos ne kohdistetaan oikein. Inhouse-hankintojen ja suora hankintojen läpinäkyvyyden parantaminen on erityisen tärkeää kilpailun ja julkisten varojen tehokkaan käytön kannalta. Samalla tulee varmistaa, ettei hankintayksiköille aseteta tarpeettoman raskaita hallinnollisia velvoitteita.

Muut huomiot

-

Varis Kari

Satakunnan Yrittäjät ry - Kari Varis, järjestöpäällikkö (1.4.2026 alkaen
toimitusjohtaja)